

6) נמנומה פ' משפטים
ממיה מלי קמ"ל דשרים
מלניו, 7) מלניו, 8) מלניו, 9) מלניו, 10) מלניו, 11) מלניו, 12) מלניו, 13) מלניו, 14) מלניו, 15) מלניו, 16) מלניו, 17) מלניו, 18) מלניו, 19) מלניו, 20) מלניו, 21) מלניו, 22) מלניו, 23) מלניו, 24) מלניו, 25) מלניו, 26) מלניו, 27) מלניו, 28) מלניו, 29) מלניו, 30) מלניו, 31) מלניו, 32) מלניו, 33) מלניו, 34) מלניו, 35) מלניו, 36) מלניו, 37) מלניו, 38) מלניו, 39) מלניו, 40) מלניו, 41) מלניו, 42) מלניו, 43) מלניו, 44) מלניו, 45) מלניו, 46) מלניו, 47) מלניו, 48) מלניו, 49) מלניו, 50) מלניו, 51) מלניו, 52) מלניו, 53) מלניו, 54) מלניו, 55) מלניו, 56) מלניו, 57) מלניו, 58) מלניו, 59) מלניו, 60) מלניו, 61) מלניו, 62) מלניו, 63) מלניו, 64) מלניו, 65) מלניו, 66) מלניו, 67) מלניו, 68) מלניו, 69) מלניו, 70) מלניו, 71) מלניו, 72) מלניו, 73) מלניו, 74) מלניו, 75) מלניו, 76) מלניו, 77) מלניו, 78) מלניו, 79) מלניו, 80) מלניו, 81) מלניו, 82) מלניו, 83) מלניו, 84) מלניו, 85) מלניו, 86) מלניו, 87) מלניו, 88) מלניו, 89) מלניו, 90) מלניו, 91) מלניו, 92) מלניו, 93) מלניו, 94) מלניו, 95) מלניו, 96) מלניו, 97) מלניו, 98) מלניו, 99) מלניו, 100) מלניו.

הגהות הב"ח
6) תוס' ד"ה ואל וכו'
פסקי ושרי ליה והדר:

מוסף רש"י

לא חולץ. חלטה נגלה היא
לו נלכ לביד ומה וקמק
לפניו, ויניס נגלי הוא לו
לקס על שם אחי וקמו
10) ולא חולצין
לאשתו. ממי שאמרה
ליכסא (שם). התקשרו.
לשון הקסא חס המטה
עליו ושר דרכו וצופה ב
11) אלו: הקסא מנין עינין
מתלה, כמו (שמות ה'
לקמס קס. כלומר קמס
עמק ורש"י ב"ר טו.

רבינו חננאל

אומר מאתם ושלשים
כנגד שרי עשרות. פ"י שרי
עשרות של מאתים
ושלשים הן כ"ג והו
גמולין קמיה. תנא ר'
אומר מאתים ושלשים
ושבעה חסר מאתים
ושלשים שרי עשרות
שלהן כ"ג מנהרין קמיה
נשתיירו מן רצ"ו מ"ז
הוסף אותן אלו שבעה
וארבעים על כ"ג
שהפחת מנהרין קמיה
הרי ע' מנהרין גדולה כ"ז
יהיה דאמר מנהרין
גדולה ע' ויהא דרביא רצ"ו
כרובן דאמרי מנהרין
גדולה אחי ושבעים. ותנן
מנהרין גדולה היתה של
אחד ושבועים ר' יהודה
אומר שבעים. ת"ר כל
ישראל שש מאות אף
נמנומה שרי אלפים שש
מאות. שרי מאות ששה
אלפים שרי חמשים י"ב
אלפים. שרי עשרות ששה
רבות. נמצאו דיני ישראל
שבעת רבוא ושמונה
אלפים ושש מאות.
ופשוטה היא: ורש"י
(הל"ד ד) א"ר יוסי
בראשונה לא היתה הלוקה
דיני של שלשה ושלשה
ישראל אלא מנהרין של
אחד ושבועים היתה יושבת
בשלכת הגוית ושני בתי
דיני של שלשה ושלשה
היו יושבין אחד בחיל
ואחד בהר היתו ובתי
דיני של כ"ג היו יושבין
בכל עיריות שבארץ
ישראל. צריך אחד מהן
לשאל דבר הלכה היה בא
ושאל בבדי שבעירו אם
שומעין אומרים לו ואם
לא הוא ומפלא שבהן
היו הלכין ושואלין מב"ד
הסמוך בעירן כ"ר עד
ומשם תורה יצאו וירוחתו
בכל ישראל. משיבו תלמידי
היו שולחין בכל עיריות ישראל וכל מי שהיו מוצאין חכם עניו שפיר עין טובה נפש שפלה ורוח נמוכה לב טוב יצר
טוב חלק טוב עושיין אותו ריון בעירו ומעשנה דיון בעירו היו מעלין אותו והיו מושיבין אותו בבית שבהר הבית ואח"כ
בב"ד שבוילן א"ר א"ר הגדול שכלשלכת הגוית מנהרין היתה כחצי גורן עגולה והנשיא יושב באמצע כדי שיהו רואין
אותו ושומעין את קולו. א"ר אליעזר בר' צדוק כשריה רבן גמליאל יושב ביבנה היה אבא ואחיו יושבין מימינו והוקנים
משמאלו מנין כבוד הוקן דבר חקנה עשה משה רבינו בשעה שאמר לו פקוד כל בכור וכו' בבני ישראל. מה עשה נטל כ"ב
אלף פיוקין וכתב בהן בן לוי ורצ"ו כתב בהן חמשת שקלים והטילן לקלפי כ"ר. קונטרס הגמון שאל לר' יוחנן בן זכאי

דיני ממונות בשלשה

מאתים ושבועים ושבעה. מאתים ושלשים כרבי נחמיה ועוד מ"ז שאם
יתחלקו כ"ד י"א מוכין ואחד עשר מחייבין ואחד אומר איני יודע
ויסופו מאלו מ"ז עד שבועים כלאמרי' כהני בודקין (לקמן דף טו). שמוסיפין
שנים על הכ"ג אם יזכוה שניהם הרי י"ג מוכין ואחד עשר מחייבין
וזכא ואם ימייבנהו חייב דלאכא הטמיה
לרעה על פי שנים ואם יתלקו כר"ך
עוד להוסיף שנים וכן לעולם עד
שיהיו שבועים לרבי יהודה ושבועים
ואחד לרבנן: שרי אלפים שש מאות.
היו שהרי שש מאות אלף רגלי:

הדרן עלך דיני ממונות בשלשה

כהן גדול. אינו יולא אחר
המטא. דלמא
אחא למינגע והיינו דלזוכר קרא ומן
המקדש לא ילא מקדושתו לא ילא
כלומר יתרחק מן הפיעור שלא ילא
לירי טומאה והאי קרא ככה"ג אפי' כתיב
כתיב דלמני לעיל מיניה לאכיל
והלא לא יעמלא: הן נכסין והוא
נגלה. כשהן יולאין ממנו זה ונכסין
למנו אחר ונכסין ממנו הראשון
שאינו רואה אותו הוא נגלה ונכנס למנו
הראשון והן נכסין ממנו השני והוא נגלה
ונכנס לתוכו: רבי יהודה. דרש מן
המקדש דווקא: ר' אבסאול מנחם.
בשורה כשהחזין מקבור את המת
שאיין שלו דרך כל העס עוברין
זה אחר זה ומנחמין את האבל
עומד ממעמדו: והממונה. סגן
הכהנים מנמנה לכהן גדול כינו לבין
העס שהממונה צימנו וכל העס
בשמאלו והוא באלמנה: אנו כפרסך.
בנו תמכר אתה ואנחנו תמחין
לכל הרואי לכהן עליון: ושם
אוסל. כדקיימא לן (נמו"ק דף טו):
כאן סעודה לשהן אסור לאכול
משני: מסובין על הפרך. הן מליצין
ומתחלזין על זערו והוא מיסד ככבוד
על הספסל: גמ' דיני אוסו איצטריכא
ליה. סלקא דעתך אמינא לא ליחלו
למני קמי די יניא: ועוד על עשה.
לקמן [פ"ג] פריך לא כני דלא עבר: ורבי
הוא כהדיעו. לקמיה מיתקומא שפיר:

ההורג

דייניגן ליה איהו היכי דין והכתיב
ואחר כך קשט אחרים אלא אידי דקא
תנא נמי כה"ג דן ודיני ואי בעית אימא
הנפש במזיד נהרג בשונג גולה ועובר
כהריוט לכל דבריו במזיד נהרג פשוט
בשונג גולה איצטריכא ליה הא נמי
פשיטא איצטריך כ"ד אמינא הואיל
כל ראית ליה תקנתא בחזרה ודלית
ההורג

הכא פשיטא כלומר למה לן למתני דן ומשני דנין אותו איצטריכא ליה ואגב דינין אותו מני דן אפ"ה אין להקשות אמאי לא
משני למשום הכי מני דן ודינין אותו משום דלי לא מני שום דבר הוה סלקא דעתך דאין דינין אותו ומתוך כך אינו דן משום
המקושט לדרכה לאלדן גיטא אי לא הוה מני שום דבר נכ"ג הוה אמינא מסכנא דדן שפיר דלטנו משום חשיבותו מגרע גרע
וכיון דדן איהו נמי דייניגן ליה משום המקושט ולא קשיא מידי: והא דמתן כהן גדול כתר פ"ק משום לאידי דמניא
צ"פ"ק מיילי דכ"ג פסיק (6) ושירי ליה והדר מני ליה מעלות של מלך דחשיב מיניה ואחר כך חזר לעניינו להלכות דינין:
אינו

פרק ראשון סנהדרין יח.

נמצאו דיני ישראל ר' ריבואות וח' אלפים ושש מאות. תימה
הא חסרי להו טונא דמי מפקת מס' ריבואות ששה
מאות לשרי אלפים לא משכחא כתר הכי ר' אלפים לשרי מאות וכי
הדר מפקת (כל) הני לא משכחא כתר הכי לשרי חמשים י"ב אלף
וכ"ש דלא משכחא כתר הכי שרי
עשרות שש ריבואות וי"מ דכלל הני
שרים אפשר דהוו זקנים יתירים מזני
ס' דלמר ציש נוחלין (צ"ב דף קא):
ללא נמנו פחות מזני עשרים ויתירים
מזני ששים וכשרי עשרות לא חיישין
אפילו היו מזני עשרים שהם ענמס
היו מן המסנזון וכל אחד שר על
משעה והוא עשיר וי"מ דמסנזון
השכרות קחשיב דחמילתן נימנו שרי
עשרות והמסנזין ששה נמנו לשרי
חמשים והמסנזין משרי חמשים
נמנו לשרי מאות ומשרי מאות צירר
המסנזים לשרי אלפים:

הדרן עלך דיני ממונות
בהן גדול
איתו יהולץ וחולצין לאשתו ומייבמין
את אשתו אבל הוא אינו מייבם מפני שהוא
יאסור באלמנה ימת לו מת אינו יוצא אחר
המטה אלא הן נכסין והוא נגלה הן נגלין
והוא נכסה ויוצא עמהן עד פתח שער העיר
דברי ר"מ רבי יהודה אומר "אינו יוצא מן
המקדש משום שנאמר 'ומן המקדש לא
יצא' וכשהוא מנחם אחרים דרך כל העם
עוברין בזה אחר זה והממונה ממוצעו בינו
לבין העם 'וכשהוא מנחם מאחרים כל
העם אומרים לו אנו כפרתך הוא אומר להן
תתברכו מן השמים' 'וכשמברין אותו כל
העם מסובין על הארץ הוא מיסב על
הספסל' המלך לא דן ולא דינין אותו לא
מערד ולא מעדיין אותו "לא חולץ ולא
חולצין לאשתו לא מייבם ולא מייבמין
לאשתו רבי יהודה אומר אם רצה לחלוץ
או לייבם זכור לטוב אמרו לו "אין שומעין
לו "ואין נושאין אלמנתו ר' יהודה אומר
נושא המלך אלמנתו של מלך שכן מצינו
בדור שנשא אלמנתו של שאול שנאמר
"ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך
בחיך: גמ' כהן גדול דן פשיטא דינין
אותו איצטריכא ליה הא נמי פשיטא אי לא
עצמך
ואחר כך קשט אחרים אלא אידי דקא
תנא נמי כה"ג דן ודיני ואי בעית אימא
הנפש במזיד נהרג בשונג גולה ועובר
כהריוט לכל דבריו במזיד נהרג פשוט
בשונג גולה איצטריכא ליה הא נמי
פשיטא איצטריך כ"ד אמינא הואיל
כל ראית ליה תקנתא בחזרה ודלית
ההורג

הדרן עלך דיני ממונות בשלשה

בהן גדול הן פשיטא. כלומר
למה לי למיתני דן
ומשני דינין איצטריכא ליה דס"ד
דמתוך גדולתו אין דינין אותו וכן
קמי אגב דינין ופריך הך נמי פשיטא
כלומר כיון דפשיטא לן דדן פשיטא
נמי דדינין דלי לאו דדינין וכו' ולא
משני דס"ד דאין דינין אותו ומתוך
שאיין אותו הוה אינו דן משום
דלמני הוה פריך ליה לימני דן לנד
ומינה דיעיני דדינין אותו ומינה קשה
גבי מלך לימני לא דינין ודיעיני שפיר
דאינו דן משום המקושט וי"ל דלא
דמי דודאי גבי כהן כיון דמתנא לן לא
הוה ליה למתני דינין כהנא אכל גבי
מלך אין קושיא אמאי קמיני לא דן
כיון דמתנא ליה מקמי לא דינין ועוד
אגב דמי כהן גדול דן ודינין תנא גבי
מלך מריווינו לא דן ולא דינין דהכי
נמי קמי מעדיין אותו גבי כהן גדול
ולא מעדיין גבי מלך אע"ג דלא
צריכי דככלל דינין אותו אלא משום
דמתנא גבי דן דינין תנא נמי מעדי
ומעידים והא דלא שקיל וטרי כה"ס
הכי משום דהא פשיטא דמי כפיסא
אגב רישא כך מלמתי כפרישת כה"ר
טרי"ש צשמו וצחנס דמק לדקדק
כך דודאי לעולם בין גבי מלך בין
גבי כהן גדול אי יש חידוש או מן או
מדנין אין להקשות שום דבר דלמה
לו למיתני גבי כהן גדול דינין אותו
וגבי מלך לא דן דינין דיש שום
חידוש במילמיה מן זה אגב דינין
ומדע דהכי פשיטא ליה לה"ס דפריך
אינו

הדרן עלך פרק דיני פטורות

וחמשה שקל המנה יהיה לכם מנה ר"מ הוא אלא ש"מ של קדש כפול היה ובתו דאויספו עליה שנות שאילות הגמון הוה
מפורשות כמו שאמרנו בחלה מסכת בכורות ונחורשת התניפה סליק צ"ו ליטריין ואחו עברו ליה פרוטרוט וכן את כביד ואח
האלף ושבע המאות וחמשה ושבועים סלקין שבועין וחד ליטריין ואת עבדי ליה פרוטרוט משום דלא סלקין קינטיארי:
הדרן עלך פרק דיני פטורות
6) ע"י כפני משה ומתנא פיוס דברי רבתי ומלמד זה חסר טלה אחד כ"ד דף י"ט ע"א

עין משפט
ג' מצוה

א א מ"י פ"ה מהל' לוי
המקדש ה"ל פ' ספג
למין קט:
ב ב מ"י שם ה"ל:
ג ג מ"י שם ופ"ו מהל'
למקדש צ"ה מהל':
ד ד ה מ"י פ"ה מהל' לוי
המקדש ה"ל:
ה ה מ"י שם ה"ל ה ופ"ו
מהל' אכל הלכה ו:
ו ו מ"י פ"ה מהל' לוי
המקדש ה"ל ופ"ו מהל'
אכל שם:
ז ז מ"י פ"ב מהל'
המקדש הלכה ה ופ"ג
מהל' מלמס הלכה ו:
ח ח מ"י פ"ב מהל'
מלמס הלכה ג:
ט ט מ"י שם ה"ל ג:

תורה אור השלם

1. ואחא תחיה מכל
העם אנשי חיל יר"א
אלהים אנשי אמת שואין
דצדק ושמחה עליהם שרי
אלפים שרי מאות שרי
שמונים ופ"ו עשרות:
שמרת י"א כ"א
2. ומן המקדש לא יצא
ולא יחלוץ את מקדש
אלהיו כי גור שמן
ממדת אלהיו עליו אני
ירקא כ"א י"ב
3. ואתנה לך את בית
אדוניך ואת נשי אדוניך
בחיך ואתנה לך את
בית ישראל ויהיה אבא
מעט ואספוק לך כהנה
והקדשה: שמאלו כ"ב ח
4. ואתה ישראל ויהיה אבא
לך כנסת: צפניה ב א
5. והצלתה ואת
הרצתה מיד גאל הדם
והשיבו אתה ואתה אל
עיר מקלטו אשר נט
שפוק וישב בה עד מות
הבחה והגדל אשר משה
אחו בשפוק והקדש:
במדבר לה כה

רבינו חננאל

א"ל בכלל חסיין (ובכלל)
[ובפרט] יתירין א"ל אותו
שלש מאות יתירין בכורי
כהונה היו ואין קודש
מוציא קדש. מיתובי הגזע
עצמן שעלו כ"ד כולן בן
לוי א"ל מעשה סו היה
ומסורגין עלו ועוד שאלו
הגמון זה לריב"ז משה
רבכס או גב היה או לא
היה בקי בחשבון דכתיב
הקע לגוללות מצות
שקל בשקל הקודש יהיו
באותו הזמן מקומות
שהיה הכבר שלהן מאה
ליטריין ומקומות שהיה
הכבר שלהן ששים ליטריין
וא"ל הגמון זה הן תעבידי
כבר מאה ליטריין חד מן
שיתא גב ואין תעבידיה
שיתן ליטריין פלגא גב
א"ל משה רבינו גובר
נאמן ובקי בחשבון הוה
וכבר של קודש כפול היה
שנאמר והשקל ששים
גרה עשרים שקלים חמשה
ועשרים שקלים עשרה

כהן גדול פרק שני סנהדרין

אינו יוצא משם לעולם. פירוש וכגון שלא מינו אחר עד שנגמר דינו וכגון דליכא משום מעשה ולכא משום מלמטה דמשום שעבר מחזיר הרוחא לדברי הכל ומשום מלמטה פלוגתא דר' יהודה ורבנן פרק בתרא דהוריות (דף יט:): **מעיד** והא תניא והתעלמת וכו'.

וב' ואם תאמר ולקמה בעדות החדש דודאי כהן גדול מעיד דכמידי דאיסורא אין חכמה ואין חכונה לנגד ה' כדאמר גבי לורכא מרבנן פרק שבעת העדות (דף יז:) והא דלמרינן (לדדוקין ט) (עשה) כשביל כבוד הכריות הני מילי ממונא אבל כמידי דאיסורא לא כדפרישי' וי"ל דמעיד משמע לכל דבר בין באיסורא בין בממונא דומיא דמלך לא מעיד דמיירי (א) (אפי' בממונא) דאי באיסורא אין חכמה וכו' (ב):

והא אין מושיבין מלך בסנהדרין. תימה לפרוך ממתינות דמתן מלך לא דן ועוד מאי קמ"ל מתינתין היא מלך לא דן וכו' וי"ל דהא דלפין מלך דן ה"מ לבדו משום דלפין דנין אותו ללא קרינן זיה המקוששו וקושו אבל עם אחרים שפיר מני דן דלפין הדין נגמר על פיו לבד כן נראה למתריץ ואי"מ מ"מ היאך דן את בני דמסתמא צפן מלך קאי שמועה עכשיו וי"ל דודאי היה יודע שפיר לדלון לא צא אבל קשה ליה דאפילו ישב וידוס נמי לא זכהי נחא דלא פריך ממתיני דמתן מלך לא דן: (י) **והא** תנן מלך לא דן וי"ל דנין אותו וכו'. ואי"מ ולוקי מתניתי דמני מלך לא דן ולא דנין אותו במלכי בית דוד דלמך לקמן (דף יט.) דדן ודנין אותו וי"ל דכולה מתניתיין מסתמא איירי במלכי ישראל דומיא דמלך לא דן ולא דנין אותו:

משום צינה. פ"ה משום שכהן גדול טעון טבילה ולא נהירא דמשמע צינורא (דף לא:) שהיו מחממין לו קומקום של חמין צינה"כ לכן נראה לפרש משום קרירות הרלפה של הים עומד יתק: **שתא** בחר ירחא או"מ. פירש הקוגנטר: קור וחוס של שנה (א) אחר הדקדוקים אם לא הייתה השנה מעוברת וקור שהיה ראוי לעשות במרחשון אם לא הייתה השנה מעוברת יעשה בתשרי דאי בחר חדשי חמה אולא מה לו לכהן אם נעבר השנה וקשה והלא כל מה שאנו מעשרים היינו כדי להשנות חדשי חמה לחדשי הללנה ולעשות ממרחשון תשרי כדי שתפול בו תקופת תשרי ותהא מקצת החג נתקופה החדשה והלא ברוב השנים כמו כן היא נופלת תקופת תשרי בתשרי של לננה ופי' בתוס' דמיירי בשמעתתא (ב) משום אביז פירות האילן דלא משתנה קור של תשרי זה מקור של תשרי של שאר שנים להיות זו צינה לצינה של מרחשון ולהכי פריך שפיר משלשה רועי בקר דמשמע שהפירות והצינה שזים שהיה סימני הרועים האחד היה נותן לפירות והאחר לצינת הרוח:

אחושבניי סמוך. ובלא"ה מעברין ליה והכא איסתיעי מילתייהו כלומר אימתייהו ויטויה ברוב העוברים שתא בחר ירחא אולא: קא פסיק ויטויה בשלמא מן הגשוואין איכא עשה ולא מעשה באיסורא בתולה יקח (ויקרא כב) ולא בעולה דיינו עשה אלמנה לא יקח (שם) הרי לאו:

הסורג כהן גדול. בשוגג גולה לעיר מקלט ואינו יוצא משם לעולם דכיון דלפין כהן גדול כמקדש כשהוא גולה כמיתת מי ישוב. וכן כהן גדול שהרג את הנפש בשוגג כמיתת מי ישוב הא ליכא כהן גדול: **הרי הוא כהדיעו.** לידון בשלשה: **דבר גדול ממש.** אם עבר עבירה שיש בה מיתת בית דין הוא דעבי סנהדרי גדולה אבל במלקות לא: הרי שהיה מואל אבידה כהן והיה האבידה צבית הקברות או שהיה זה זקן ואינה לפי כבודו שאם הימה שלו לא היה מחזיר: או שהיה מלאכה שלו מרובה משל חבירו. כגון טוקב מרגליות שאם ילך ויחזיר' יפסד בצטלותו יותר מדמיה: **לכך נאמר והסעלמא.** אלמנה כבוד הכריות דוחה לאו דלא תוכל להתעלס. וה"ל זילתא הוא לגבי כהן גדול לימי לאסחודי לבעל דין: **אמר רב יוסף.** הא דקמני מעיד למלך קאמר שהיה מלך בעל דין וכהן גדול יודע לו עדות: והא לא דנין אוסו. הוא סהדות' עני: **בן מלך דייטט מוא.** והדר קושיין לדוכתא דאיכא זילתא לכה"ג: **כפני המלך.** שהמלך יושב ודן בסנהדרין: **אין מושיבין מלך בסנהדרין.** לקמן מפרש טעמא: **משום יקרא דהסי גדול.** ידע כשהדומה לצינה: **אפי' מלך ימיש עד דמיקבל סהדותא וקאי מלך ואילו ומעייניין אפן בדינא: לא פגע על רב.** איך רשאי לסמור את דברי מופלא שדריינין ולי אמר מלך מוכה מו לא מני איך למחוי ליה זכותא: **משום אפסגיא.** מחלק מניה למיילותיו כך וכך לשנה ומוח לו שיהו כל השנים מעוברות: **כהן גדול.** אינו רואה שמתעבר שנה מפני הצינה שזריך לטובל ולקדש ציוס הכפוסים חמש טבילות ועשרה קידושין ואם מתעבר שנה הרי תשרי במרחשון וצינה מרחשון תהיה בתשרי: **אמר רב פפא ש"מ.** מהא דקמני ולא כהן גדול בעיבור שנה: **שפא כפר ימי אולא.** אחר ירחים הראויים להיות אם לא מתעברה הולך קור וחוס של שנה וצינה הראייה במרחשון הויה בתשרי כשמעוברת: **אם כזיר ולקיש כהדא יינץ דין הוא אדר.** אם יחא חוס בקרקע וילמח זרע הכזיר והאפילה יחד מיטין שזרעו כראש החדש (א) והשעורין שזרעו עכשיו דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר אלא שצט: **אם חור כפצר כהלג ימוס.** אם צבקר יחא קור חוק עד שיהא השור קרוב למות ממחמת הצינה: **ובטיהרא בטול תאינאה ידמוך.** ובלהריס יגדל כח החוס עד שיהא השור מילל כלל התנהא ממחמת החוס: **וישלא משכיה.** ויפשיט עורו כלומר יתחך בתאינה ממחמת החוס: **אם קידוס סקיף לחדא יחא יפח בלוועך נפיק לקיבליה דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר ועברוה רבנן להחיא שתא ותסברא רבנן ארעוהא סמוך אלא רבנן (ב) אחושבנייהו סמוך ורועי בקר איסתיעי הוא דאיסתיעיא מילתייהו: חולץ וחולצין בו': קא פסיק (ג) ותני **"לא שניא מן האירוסין ולא שניא מן הגישואין בשלמא מן הגישואין הוי עשה ולא תעשה ואין****

ההורג כהן גדול או כהן גדול שהרג את הנפש אינו יוצא משם לעולם אימא לא ליגלי קמ"ל ואימא הכי נמי אמר קרא לגנום שמה כל רוצח אפי' כ"ג במשמע: עובר על עשה ועל לא תעשה: לא סגי דלא עבר הכי קאמר י"אם עבר על עשה ועל לא תעשה הרי הוא כהדיוט לכל דבריו פשימא סלקא דעתך אמינא הואיל ותנן אין (ד) דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא על פי ב"ד של שבעים ואחד (ה) ואמר רב אדא בר אבהו ככל הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול אימא כ"ל דבריו של גדול קמ"ל ואימא הכי נמי מי כתיב דברי גדול הדבר הגדול כתיב דבר גדול ממש: מעיד ומעידין אותו: מעיד והתניא (ו) והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד: כהן והוא בבית הקברות זקן ואינה לפי כבודו או שהיה מלאכה שלו מרובה משל חבירו לכך נאמר והתעלמת אמר רב יוסף מעיד למלך והתנן לא דן ולא דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו אלא א"ר זירא מעיד לבן מלך בן מלך הדיוס הוא אלא מעיד בפני המלך והא אין מושיבין מלך בסנהדרין משום יקרא דכהן גדול אתה ויחיב מקבלי ניהילי לסהדותיה קאי הוא ואויל ומעיינינא ליה אפן בדיניה גופא (ז) אין מושיבין מלך בסנהדרין ו"לא מלך וכהן גדול בעיבור שנה מלך בסנהדרין דכתיב **"לא תענה על ריב לא תענה על רב לא מלך וכהן גדול בעיבור שנה מלך משום אפסגיא כהן גדול משום צינה א"ר פפא ש"מ** שתא בחר ירחא אויל איני והא הנך ג' רועי בקר דהוו קיימי ושמעיהו רבנן דקאמרי חד אמר אם בכיר ולקיש כהדא יינץ דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר והד אמר אם תור כפצר בתלג ימות ובמיהרא בטול תאינה ידמוך ישלח משכיה דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר וחד אמר אם קידום תקיף אחדא יחא יפח בלוועך נפיק לקיבליה דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר ועברוה רבנן להחיא שתא ותסברא רבנן ארעוהא סמוך אלא רבנן (ב) אחושבנייהו סמוך ורועי בקר איסתיעי הוא דאיסתיעיא מילתייהו: חולץ וחולצין בו': קא פסיק (ג) ותני **"לא שניא מן האירוסין ולא שניא מן הגישואין בשלמא מן הגישואין הוי עשה ולא תעשה ואין**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

(א) מסות י"א: (ב) לעיל ב' (ג) לעיל ז"ה: (ד) נסח' (ה) נכרות י"ו: כימ' ל"ג: (ו) נוסח' ספ"ג: (ז) ופי' ההואה שנתן לחימתו חודש בחודש והוא טול המס בשנה ומפיר לכן בכל חודש חודש ואם יוספו חודש לרין לית משל לניסן דוחה את העיבור. ערוך. (ח) לקמן כ"ו: (ט) יצמות ב' ספ"ג: (י) נהורף. רש"י. (יא) וי' ונמנה ט"ו: (יב) לא (ל) נכרות ט"ו: (מ) ו"ל לא מעשה: (נ) ע"י רש"י (ז) וי' ונ"ח חוס' שבעות (ז) ד"ה אכל איסורא. (ס) נוסח' הראש' כשמעברין.

גליון הש"ס

גמ' שתא בחר ירחא אויל. ע"י משנת משל דקאס ס"י ב' בלוקי:

הגהות הב"ח

(א) ה"פ ד"ה מעיד וכו' (ב) בממונא אי נמי דוקא בממונא איירי מחזירי דמלך לא מעיד ולי כמקרא: (ג) ד"ה וי"ל קאס ד"ה וי"ל קור וחוס של שנה הולך אחר:

מוסף רש"י

אין דנין לא את השבט רובו של שבט שעטני ע"ז נמוך (ועי' ב' ב) ולא את בביא השקר. נתקן (שם). דבריו של גדול. דעו של בעל שריה כגון שטא וכו' גדול (ועי' טו). והתעלמת. מהם, ולמלא כל שמותיהם להעלם (ב"ח) ופעמים שאי אתה מתעלם. דכתיב לא חולל להעלם (שם). ודיא בבית הקברות. האלטה (שם). ואינה לפי כבודו. און האלטה הראייה הויה בתשרי להשנים (נכרות י"ט). או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו. דמינו בטול מלאכה לנדוף אחריה ימרים על דמי האלטה ולא ילכו העבדים להשיב לו יומר מהם שמשוי להם ונמלא הוא מפסוד (שם) ויניין ב"ח (שם). לא שניא מן האירוסין. נפלה לפניו מן האירוסין ועודו בחולה. דליכא חלה לאו דאלמנה. ולא שניא מן הגישואין. נפלה לפניו מן הגישואין. דיינו תמי' לגישואין. מהא דאלמנה היא ואיכא לאו דאלמנה לא יקח. ועוד דבעולה היא ואיכא איסור עשה לגביה. דכתיב אשה בחולה יקח. ולא בעולה. ויבנות ב"ח. עשה ולא תעשה. אלמנה לא יקח. בתולה יקח ולא בעולה (שם).

מנשב צפין ויולא לקראתה ונפיחתך קשה מן הרוח ומחממתה דין הוא אדר: **ואם לאו.** שעדיין יש צינה חזקה לית דין אדר אלא שצט: **ועברוה רבנן.** ונשאוהו כשצט שקבעו אדר השני אחרי. אלמנה שתא בחר עיבורא אויל ולא נהגא חוס דניסן בצלד אדר בצלד השני: **רבנן היינו**

כהן גדול פרק שני סנהדרין

י"א.

עין משפט
גר מצוה

י"א א מיי פ"ו מהלכות יוסף הלכה א'
 ב ב ג מיי שם הל' י (טושיע) אביע סי (טושיע פ"ה) א'
 ב א ד ה מיי פ"ה מהל' כלי המקדש הל' ד (ופ"ו מהל' אצל הל' י) כ ב ו מיי פ"ד מהל' כלי המקדש הל' טו
 ב ג ז מיי פ"ג מהלכות אצל הלכה א'
 ב ד ח מיי שם הל' כ: כה ז מיי פ"ב מהל' אסורי ביאה הל' י טמג לאוין קבו טושיע אביע סי כב סעיף ד: ב ו י מיי שם פ"ב הלכה יד טמג שם טושיע שם סעיף ג:
 ב ו ז מיי פ"ג מהל' אצל הלכה א':
 ב ח ל מיי שם פ"ו הלכה ו ופ"ה מהל' כלי המקדש הל' ד: כט ז מיי פ"ב מהל' אסורי ביאה הל' י טמג לאוין קבו טושיע אביע סי כב סעיף ד: ב ו י מיי שם פ"ב הלכה יד טמג שם טושיע שם סעיף ג:
 ב ו ז מיי פ"ג מהל' אצל הלכה א':
 ב ח ל מיי שם פ"ו הלכה ו ופ"ה מהל' כלי המקדש הל' ד: כט ז מיי פ"ב מהל' אסורי ביאה הל' י טמג לאוין קבו טושיע אביע סי כב סעיף ד: ב ו י מיי שם פ"ב הלכה יד טמג שם טושיע שם סעיף ג:
 ב ו ז מיי פ"ג מהל' אצל הלכה א':
 ב ח ל מיי שם פ"ו הלכה ו ופ"ה מהל' כלי המקדש הל' ד: כט ז מיי פ"ב מהל' אסורי ביאה הל' י טמג לאוין קבו טושיע אביע סי כב סעיף ד: ב ו י מיי שם פ"ב הלכה יד טמג שם טושיע שם סעיף ג:

היינו סגן היינו ממונה. וליכא למימר דהיינו משום שעבר דפשיטא ללא מיקרי ממונה והר"ר יעקב ברי יהודה פירש דמשמע ממתני' גם כשהוא מתנחם מאחרים דממונה ממלצו ומוסיף הוא כל העם אומר לו וכו' (טושיע) וקאמר משום שעבר לא אחי גביה: **ושמע מינה אב"ר** משבא ובר.

פירוש דתמן ממלצו בינו לבינו היינו (טושיע) אב"ר רש"י בית האבז ואבליס (ו) משמאלו וכל העם אלמא היה העם ראשונים משמאלו ואם כן האבליס היו משמאל העם: **אבל** מלבי בית דוד דן ודינן אותה. ואל"ת וכו' איך יכול לדון והא אמרינן לעיל אין מושיעין מלך כסנהדרין משום דכתיב לא תענה על ריב וי"ל דהכא מיירי דוקא לדון דיני ממונות דלא איכפת לן אם לא יוכלו לענות אחריו כדאמר (לקמן ג): דיני ממונות מתחילין מן הגדול ומיהו קשה דאפילו דיני נפשות נמי אשכחן כדכתיב (ש"א כה) ויחגור (גס) דוד [את] חרבו דהא לקמן (דף לו): ילפינן מיניה דדיני נפשות מתחילין מן הלז וכיון שהיה חושב דוד עצמו למלך היאך היה דן עמהם וי"ל כיון שהיה אותו הדין לכבודו על שמרד נבל לו לא היה לו נוסח אס ידברו האחרים לפניו אצל כשאר מלכי בית דוד ודאי אין דנין דיני נפשות כדפרישית: **ינא** המלך עמוד ע"ז רג"צ ויעידו בך. ואם תאמר והא אמרינן הסם אפי' ת"ח א"ל לעמוד משום דהאי עשה והאי עשה ועשה דכבוד תורה עדיף כדאמר כפרק שבעת העדות (דף לו): ואם וכיון דהכס אינו לר"ך לעמוד ו"ס מלך דטפי עדיף מלך מת"ח כדקאמר לקמן דאפי' למ"ד הרב שמחל על כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנאמר שום תשים עלך מלך וכו' וי"ל דודאי עשה דכבוד תורה עדיף וא"כ אפי' שאין ת"ח היה לר"ך לעמוד ינא היה לר"ך לעמוד והאי דת"ח יכול למחול על כבודו משא"כ מלך הוא משום קרא דקאמר שום וגו' שהיא חמתו עלך כי כבודו בל לו משום דמאות המקום כך הוא ואין יכול להפקיע מלות המקום אצל ת"ח תורתו דליה ויכול למחול היטב על כבודו דשלו היא כדאמר (במס' ע"ז דף יט) בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה ולכבודו נקראת על שמו שנאמר (י) אם תורת ה' חפצו ונתורתו יהגה יומם ולילה: **ינא** המלך עמוד ע"ז רג"צ וכו'. והא דאמרין פרק שבעת העדות (דף לו) וסם שאם רלו להושיע שניהם מושיעין דאינו אסור אלא אחד עומד ואחד יושב ואם כן לא היה המלך לר"ך לעמוד וכלכד שיצא אותו

ואין עשה. יצמה יצא עליה (דברים כה): **ביאה ראשונה**. ליינוס מקיימא מלות עשה ביאה שניה לאו מלות יצא: **ומן המקדש לא יצא**. ככהן גדול און כתיב (ויקרא כה) דהא כתיב לעיל מיניה לזביו ולחמו לא יטמא: **מקדושו לא יצא**. כלומר יעשה חזון לזביו שלל יגרום ללחמ מקדושה וליטמא: **מכריה**. מירדות לבו: **משום שעבר**. כגון שארע צו פסול ככהן גדול ומינו אחר תחתיו וכשעבר פסולו של ראשון חזר לעבודתו ושני קרא על משום שעבר: **חלשה דעסיא**. דכהן גדול: **חדי בי**. שמה באבלי:

ש"מ. מדקמי סגן מיכן והעם מיכן וכן כאלמנע היינו סגן היינו ממונה **לשמאל המנהמים**. מדקמי ואצל וכל העם משמאלו והרי הוא היה מן המנחמן וקמי אבליס לשמאלו: **וש"מ**. כן מנהג ממונין (ו) שורה היה אבליס עומדין במקומן וכל העם עוברין איש איש כשנגיע אל האבל מנחמו ועובר מדקמי כשהוא עובר לנחם וגבי מתנחם קמי כשהוא עומד כשורה להמנחם: **ובנה אחרים**. כנה הקטן לא יהלך אחרים אלא לפניו: **משום מעשה שהיה**. שגנבוהו פרישם מאחרים ונתנוהו צנית וכשחזרה ולא ראתהו התחילה לזעקת וכוה צל אחד מהם ואמר צוילי ואראנו לך ונכנסה אחריו ועינו אותו: **מספרוס**. זו עס זו: **משום ייחוד**. שמה ילך אדם עס ואם לא ישמע קול אדם יכנס ויתחיד עס ותנן (קדושין דף פ:) לא יתייחד אדם עס צ' נשים. וצנית הכסא שבעדות קמיירי שהיה צנית הכסא שלהם כשדה מון לעיר והכל יפניס עס: **בין אבליס עומדין עס כו**. וכן הורה לי שאין שינוי מנהג דכבר בין שהיו אבליס עומדין בין אבליס עוברין אין כאן קלקול: **והוא אומר סתנחמו**. צרייתא היא: **נחשא קא רמי**. קימן הוא מטיל להם להרע שיטרכו לנחמוים בתמיה: **תנו עיניס**. לזונו דבין ולא תמיניו ולא תשא פניו: **ויעידו בך**. שעבדך הרג את הנפש דעצמו כחמורו והפסד ממון הוא לו לפיכך לר"ך לזונו צפניו: נפנה

תורה אור השלם

1. וכן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלקיך כי נזר שמן משחת אלקיך עליו אני יי: ויקרא כא יב
2. בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמותי ודשנרה ואין מכבה מפני רוע מעלליכם:
3. ירמיהו כא יב התקוששו וקושו הגוי לא נבסו: צפניה ב
4. ואם שור נגח הוא מתחיל שלשם והועד בבעליו ולא ישרנה והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו ימות: שמות כא ט
5. ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני הבהמים והשפטים אשר יהיו בקימים ההם: דברים יז יז

גילוי הש"ס

נב' דכתיב בית דוד. עין כשנר המלך פ"ה מהל' יס"ח היה שגבול דברי השטה המקובלת מה שכתב צוה כסם וספת הר"ש:

הגהות הב"ח

- (א) נב' ואמר לקיימה צניתא שניה: (ב) שם א"ה מביתו נמי לא. י"ב כ"ל להגיה: (א) רש"י ד"ה וש"ת וכו' בשורה ש"ה: (ד) תוס' ד"ה ושע וכו' אבליס רכל העם משמאלו אלמא: (ה) ר"ה ינא וכו' שא"כ כו:

מוסף רש"י

יבא עשה. יצמה יצא עליה (בכוח כ). גזירה ביאה ראשונה. דמקיס כה עשה ומל למיחא. אטו ביאה שניה. ללא מלי למיחא. דהא חקיקס כה עשה ושם כה. התקוששו. לשון יקס. אדם המשנה עצמו וישר דכס. וצנית ב (א) א: הכר קש מנין עינין תמלה. כמו (שמות ח) לקוסי קש. כלומר קשוט עתק (ושב"ס כ"ב ע. ס.)

עלמין דהוצל ואמר לי צ"אין שורה פחותה מעשרה בני אדם (טושיע) אבליס מן המנין בין שאבליס עומדין וכל העם עוברין בין שאבליס עוברין וכל העם עומדין: כשהוא מתנחם כו': איבעיא להו כי מנחם הוא אחריו היכי אמר להו ת"ש והוא אומר תנחמו היכי דמי אילימא כי מנחמי אחריו לדידיה אמר להו איהו תנחמו נחשא קא רמי להו אלא כי מנחם לאחריו אמר להו תנחמו ש"מ: מלך לא דן כו': אמר רב יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל אב"ל מלכי בית דוד דן ודינן אותן דכתיב בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט ואי לא דיינינן ליה איננה היכי דיני והכתיב התקוששו וקושו ואמר ר"ל קשט עצמך ואחר כך קשה אחרים אלא מלכי ישראל מ"ט לא משום מעשה שהיה דעבדיה דינאי מלכא קמל נפשא אמר להו שמעון בן שטח לחכמים תנו עיניכם בו ונדיננו שלחו ליה עבדך קמל נפשא שרריה להו שלחו ל' תא אנת נמי להכא והועד בבעליו אמרה תורה יבא בעל השור ויעמוד על שורו וייתב א"ל שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו בך ולא לפנינו אתה עומד אלא לפני מי שאמר והיה העולם אתה עומד שנאמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב וגו' אמר לו לא כשתאמר אתה אלא כמה שיאמרו חבריך נפנה